

Sytykkeitä perhekeskustoiminnan systemiseen kehittämiseen ja työotteeseen

Alueelliset perhekeskuspäivät
1.6.2021

PirSOTE-hanke

Hankekoordinaattori Eveliina Heinonen

PIRKANMAA

PirSOTE-hanke, työpaketti 7, Tp. 6.

- Tavoite: Systemisen työotteen osaamisen vahvistuminen perustason palveluissa;
- Toimenpiteet: Otetaan systeminen työote toimintaa ohjaavaksi viitekehykseksi perhekeskuspalveluissa vahvistamalla sen osaamista kaikilla työntekijätasolla (työntekijät, esihenkilöt, johtajat) sekä kaikilla palvelutasolla: sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluissa, sivistystoimen palveluissa (varhaiskasvatus, koulu), sekä erityispalveluissa (lastensuojelu, lasten- ja nuorisopsykiatria).

Mitä systeminen työotteen kehittäminen perhekeskustoimintamallissa on PirSOTE-hankkeessa?

1. Mitä on systeminen työote perhekeskustoimintamallissa?
2. Millaista muutosta Pirkanmaalla tavoitellaan systemisen työotteen osalta?
3. Miten systeminen muutos toteutetaan ja systeminen työote otetaan käyttöön perhekeskuspalveluissa?
 - Mitä on systeminen hanketyö?
 - Valmiita vastauksia ei ole
 - Yhteinen kehittämistyö on alussa (PirSOTE, kunnat, muut LAPE-hankkeet)

1. Mitä on systeminen työote perhekeskustoimintamallissa?

Lapsi- ja perhepalveluiden kehittäminen Pirkanmaalla

Systeminen työote perheskeskustoimintamallissa

**Kooste kuntien kehittäjille ja johdolle
Pirkanmaan Lape-muutoskokonaisuus ja Synesis, huhtikuu 2021**

PIRKANMAA

Sote-uudistus

1. LÄHTÖKOHTIA SYSTEEMISYYTEEN

Systeminen työote on systemisen ajatteluun perustuva tapa toimia asiakaslähtöisesti. Systemisyydellä tavoitellaan parempaa tukea lapsille ja perheille sekä kokonaisuutena merkittävästi paremmin toimivaa palvelujärjestelmää (kustannusvaikuttavuus).

Osalle systemisyyden hyödyntämisessä kyseessä on paluu vanhaan.

Osa tunnistaa työtavan toisella nimellä kuin systemisyys.

Oleellista on tunnistaa yhdessä riittävällä tavalla yhteiset ajattelun ja toiminnan periaatteet, jonka varaan yhteinen toiminta kussakin tilanteessa perustuu.

Tunnistammeko, millaiseen ajatteluun yhteiskuntamme perustuu?

HALLINTA
Tietäminen.
Säännöt. Järjestys.

LINEAARISUUS: SYY – SEURAUUS

TODELLISUUS ON ANNETTU

JOKO - TAI

Oikea/Väärä

Teoreettinen ja tieteellinen tieto (kirjat)
KONTROLLI JA VARMUUS

Mitä? Miksi?

MENETELMÄKESKEISYYS

MONOLOGI

KONE

SYSTEEMI

Ei tietäminen...
uteliaisuus,
erilaisuus, kaaos...

Kehämäisyys, vastavuoroisuus...
1+1 on enemmän kuin 2

SEKÄ – ETTÄ, EHKÄ...

**Todellisuutta luodaan
vuorovaikutuksessa.**

Suhde- ja kontekstietä (tarinat)

epävarmuus ja näkökulmaisuus

DIALOGI

ajattelumallit ja lähestymistavat

Miten?

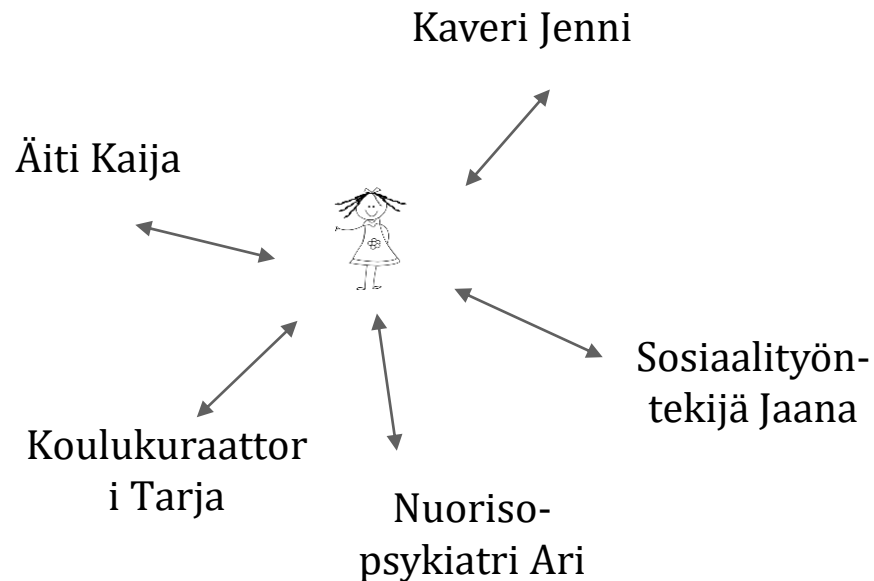
Entä jos?

Lähde: THL

Tunnistammeko, millaiseen ajatteluun palvelujärjestelmämme perustuu?

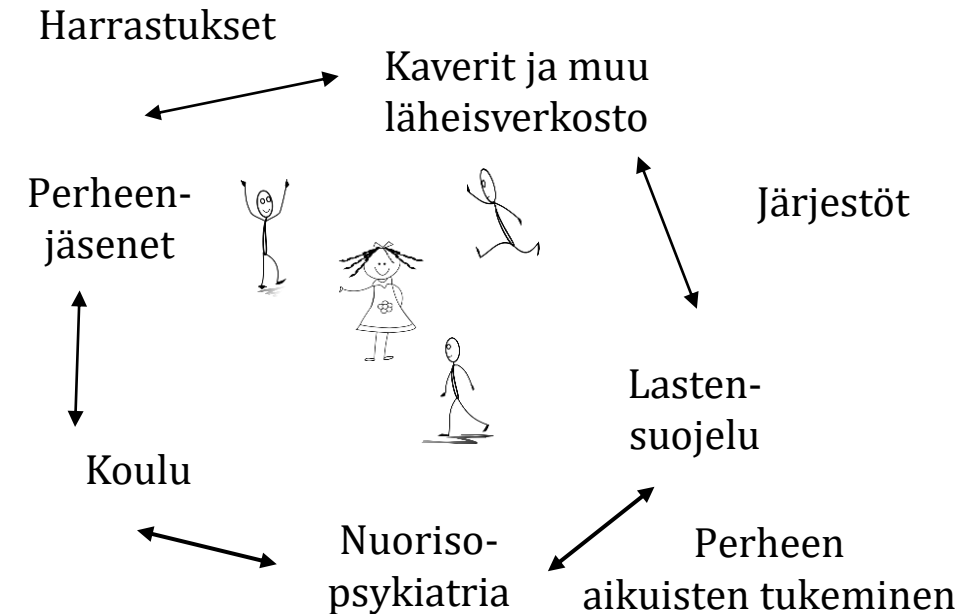
VAHVAT SEKTORIT

“Vastaan minulle asetetuista tavoitteista”

+ SYSTEEMISYYS

“Katsotaan kokonaisuutta, tehdään yhdessä”

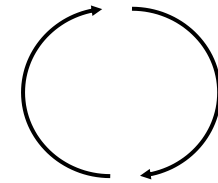
Lähde: Synesis

Tunnistammeko, millaiseen ajatteluun toimintamme arjessa perustuu?

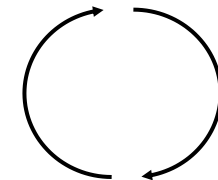
Esimerkiksi perheen ahtaat asuinolosuhteet voivat kärjistää perheenjäsenten välejä jokapäiväisessä arjessa. Perheenjäsenten jatkuvat **riidat tuottavat uupumista, mikä puolestaan johtaa taas uusien riitojen puhkeamiseen** (kehämäiset vaikutussuhteet).

Myös työntekijän ja perheen välinen suhde on jatkuvassa muutoksessa: työntekijän oma asennoituminen ja toiminta vaikuttavat siihen, miten perhe tulee työskentelyyn mukaan.

lapsen hyvinvointi

perheen jaksaminen

työntekijän toiminta ja asennoituminen

Mukaiillen: Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit

2. SYSTEEMINEN TYÖOTE PERHEKESKUSTOIMINTAMALLISSA

1.6.2021

PirSOTE Eveliina Heinonen

PIRKANMAA

Sote-uudistus

PIRKANMAA

Perhekeskustoimintamalli on yhteinen viitekehikko systeemisen työn toteuttamiselle

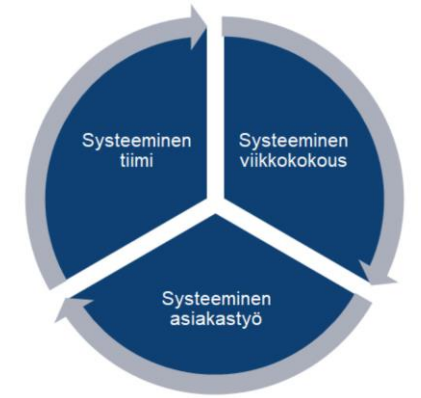
- Perhekeskustoimintamalli tarkoittaa **palvelujen kokonaisuutta**, joka sisältää lapsille, nuorille ja perheille suunnatut hyvinvointia ja terveyttä sekä kasvua ja kehitystä edistävät sekä varhaisen tuen, hoidon ja kuntoutuksen palvelut.
- Se tarjoaa **rakenteen** lapsiperheiden sote-palveluiden, kuntien hyte-toiminnan ja palveluiden sekä järjestöjen ja seurakuntien toiminnan **yhteensovittamiseksi**.
- Se toimii ja sitä **johdetaan yhtenä kokonaisuutena** (yhteinen viitekehys, arvopohja ja yhdessä sovitut toimintatavat).
- Työskentelyssä keskeistä on **ammattillisen asiantuntemuksen ja voimavarojen yhdistäminen** lasten, nuorten ja perheiden kokonaisvaltaiseksi auttamiseksi.

Millaisille periaatteille systeeminen työote rakentuu?

- Suhteen luominen lapseen ja perheenjäseniin
- Dialogisuus ja yhteistoiminnallisuus kaikissa asiakastyön vaiheissa
- Perheen asiantuntijuuden, historian ja kokemusten huomioiminen
- Lapselle ja perheelle tärkeiden suhteiden tutkiminen
- Uteliaisuus ja avoimuus erilaisille tulkinta- ja ratkaisuvaihtoehdoille
- Pyrkimys luoda perheen kanssa jaettu ymmärrys tilanteesta
- Arvostus, voimavarakeskeisyys ja toiveikkuus
- Työntekijöiden ja tiimin pyrkimys oppia jatkuvasti lisää siitä, miten he voivat olla perheille avuksi
- Konkreettiset, yhteiset, pienten askelten suunnitelmat asiakastyössä

Lähde: Systeeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä. THL

Millaisia yhteisiä käytäntöjä systeminen työskentely on?

ASIAKASTYÖ

Systemisen asiakastyön keskeisimmät **työvälineet** ovat sukupuoli, hypoteesit ja sirkulaariset kysymykset. Nämä välineet eivät kannata yksinään, vaan ne ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa: sukupuun avulla etsitään uusia näkökulmia ja muotoillaan hypoteeseja, joita voidaan testata perheenjäsenten kanssa sirkulaarisilla kysymyksillä ja sukupuuta uudelleen työstämällä.

TIIMI

Systeminen tiimi muodostuu kahdesta tai kolmesta lastensuojelun sosiaalityöntekijästä, **konsultoivasta sosiaalityöntekijästä, perheterapeutista ja koordinaattorista**. Lisäksi tiimiin voi kuulua sosiaaliohjaajia ja perhetyöntekijöitä, joiden asiakaskunta on sama kuin sosiaalityöntekijöiden. Systeminen tiimi pitää viikkokokouksia

VIKKOKOKOUS

Systeminen tiimi pitää viikkokokouksia, joissa asiakastapauksia käsitellään yhdessä. Kaikki tiimin jäsenet osallistuvat sekä omien että toisten asiakastapausten käsittelyyn aktiivisesti. Viikkokokouksella on tietty **rakenne**, jossa suuri osa ajasta käytetään asiakastapausten yhteiseen reflektointiin, seuraavien toimenpiteiden suunnitteluun ja niistä päättämiseen.

Esimerkkinä työskentely lastensuojelussa. Lähde: Systemisen lastensuojelun toimintamallin ydinelementit

Millaista systeminen työskentely verkostossa on?

Lähde: Systeminen lastensuojelu monitoimijaisuuden ja osallisuuden varmistavana verkostotyönä (THL)

Millaista muutosta systeemisyyden tarkoittaa johtamisessa?

		NYKYINEN	+ SYSTEEMINEN
1	KEHITTÄMISTYÖN KÄYNNISTÄMINEN	Rajattu ongelma jonka ratkaisu tiedetään	Yhteinen ymmärrys muutoksesta
2	MUUTOSPROSESSIN LUOTSAAMINEN	Alkuperäisessä suunnitelmassa pysyminen	Kokeiluista oppiminen ja avoin tiekartta
3	ARVOT	Kaikille yhteisten arvojen jalkauttaminen	Kaikkien kokemusten kuuleminen
4	HENKILÖSTÖN OSAAMINEN	Henkilökohtaiset taidot	Yhdessä oppimisen taidot
5	TYÖN RAKENTEET	Yksittäisen työntekijän suoritteet	Asiakkaan osallisuus ja tiimin oppiminen
6	TOIMINTAYMPÄRISTÖ	Satunnaiset verkostotapaamiset	Systemaattinen yhdessä oppiminen
7	KUSTANNUKSET	Vuositavoitteet kustannuspaikoittain	Vipupisteet ja vaikutusketjut

Lähde: Systeemisen muutoksen johtaminen lastensuojelussa, opas esimiehille ja johtajille

Monet eri puolella Suomea käytössä olevat työtavat tukevat jo systeemisyyttä

- **Asenteet ja arjen käytänteet:** esim. perheet osana päiväkodin toiminnan suunnittelua, yhteisöllinen aamupuuro koululla, jokaisella lapsella vähintään yksi turvallinen aikuinen koulun arjessa
- **Toimintamalleja tai menetelmiä:** esim. perhekeskustoimintamalli, systeeminen tiimimalli, Lapset puheeksi-menetelmä, Jelppi-malli,
- **Vaihtoehtoisia tapoja ajatella palvelujärjestelmää:** esim. Harrastamisen Suomen malli, Kunnan ja järjestöjen palvelujen yhteensovittaminen

3. Millaista muutosta Pirkanmaalla tavoitellaan systemisen työtteen osalta?

3. Millaista muutosta Pirkanmaalla tavoitellaan systeemisen työtteen osalta?

- Systeminen työote perhekeskustoimintamallissa –kehittäjäryhmä
- (9 kuntaa, joilla teema kehittämisen painopisteenä + PirSOTE-hanke, MONNI-hanke, Barnahus-hanke)
- Lisäksi useissa kunnissa kehitetään toimintamalleja ja otetaan käyttöön vaikuttavia menetelmiä, jotka tukevat systeemistä toimintaa

Millaista muutosta kunnat tavoittelevat (miksi kehittävät systeemistä työotetta)?

- **Varhaisen moniammatillisen tuen vahvistaminen**
- Tavoitellaan **palvelujen ja tukitoimien vaikuttavuuden vahvistamista**
 - Asiakkaille yhdenvertaiset palvelut
- Pyritään **pois päällekkäisen työn tekemisestä**
 - Kuormittaa niin asiakasta kuin palvelujärjestelmää, kun työtä ei ole koordinoitu
 - Työntekijöiden resurssien kohdentaminen yhteistyöhön
- **Asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden vahvistaminen:**
 - Asiakkaan tulee olla aidosti toimija omassa asiassaan
 - Toiminta perhelähtöiseksi

Millaista muutosta kunnat tavoittelevat (miksi kehittävät systeemistä työotetta)?

”Erillisestä työstä yhteiseen työhön yhteisten asiakkaan ympärille”

- **Ajattelutavan muutos:** ”asiakas on yhteinen”
 - Koko perhekeskusverkostolle **yhteinen ajattelumalli** siitä miten me voimme auttaa asiakasta ja osaamme ajatella yhdessä ja asiakkaan kanssa
- Pyritään **pois lähettämisen kulttuurista**, jossa asiakas ajautuu ”kiertoradalle”
 - Osaamme koota ihmiset ympärille, jotka osaavat auttaa
 - Toisen viranomaisen työ ei lopu siihen, että hän tekee ilmoituksen toiselle viranomaiselle

Millaista muutosta kunnat tavoittelevat (miksi kehittävät systeemistä työotetta)?

- **Rakenne yhteistyön tekemisen pohjaksi**, ei pelkästään ”henkilöityneen” yhteistyön varassa.
 - **Yhteistyömallin luominen ja jalkauttaminen**
 - Työntekijöillä tulee olla luottamus siihen, että työskennellään sovitulla tavalla
- **Yhteistyötä tarvitaan palvelujen kehittämisessä asiakastyön lisäksi**, molemmissa voi hyödyntää systeemisyyttä
- Muutos **verkostojohtamisen** tasolta työntekijätasolle
- Palveluiden välille ”**yhteinen toimijuus**”
- **Yhteisen työnteon tapojen muutosta:**
 - **yhteinen suunnitelma siitä kuka tekee ja mitä**
 - Monialainen ja suunnitelmallinen yhdessä tekeminen **verkostokokouksien ulkopuolellekin**
 - **Kokouskäytännöt** perheiden tarpeiden mukaisiksi

Mitä kunta tavoittelee systemisen työtteen osalta tällä hetkellä?

- Yhteinen orientaatio
- Laajemmin **perhekeskuspalveluiden sitouttaminen ja kouluttaminen systemiseen työtteeseen**
 - + sivistystoimi
 - Ei ole vain yhden työyhteisön työorientaatio
- **Käyttöön otetaan systemistä toimintaa tukeva verkostotyön malli**
 - Yhteinen tapa toimia kaikissa palveluissa
 - jaettu yhteinen ymmärrys siitä, miten toimitaan
 - **Myös yhteensovittavaa johtamista**
- Tavoitellaan **konkreettista työvälinettä**
 - miten **verkostopalaverissa** ollaan
 - koordinaattorin rooli ammattilaisten apuna
- Esimerkki: mietitään **koulun kanssa tiimimallia**
 - Jossa esim. käsitellään systemisesti koulupudokkaiden tilanteita

Kiitos!